

[สมัชชาวิชาการความมั่นคงทางอาหารประจำปี 2553 ความมั่นคงทางอาหารบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ

หลักการและเหตุผล

แม้ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศส่งออกอาหารอันดับต้นๆ ของโลก แต่ภาพลักษณ์ดังกล่าวเป็นเพียงมายาภาพเท่านั้น เนื่องจากปรากฏว่าประชาชนอีกเป็นจำนวนมากยังขาดความมั่นคงทางอาหาร ดังตัวเลขขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติที่รายงานว่าร้อยละ 17 ของคนไทยยังไม่ได้รับอาหารที่เพียงพอ เช่นเดียวกับข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการที่ระบุว่ายังมีเด็กนักเรียนอีกราวร้อยละ 7 ที่ไม่ได้รับอาหารเพียงพอต่อความต้องการสำหรับการเจริญเติบโต

นอกเหนือจากความเป็นธรรมในระบบอาหารข้างต้นแล้ว ความมั่นคงทางอาหารของประเทศยังถูกกัดกร่อนจากวิกฤติการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าระหว่างประเทศ และแรงผลักดันจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ผลิตอาหารเป็นพื้นที่สำหรับผลิตพืชพลังงาน เป็นต้น

ทั้งนี้ด้วยการสร้างความมั่นคงและการพึ่งพาตนเองด้านอาหารของสังคมไทย และการขจัดความไม่เป็นธรรมในระบบการเกษตรและอาหารที่มีพื้นฐานอยู่ที่การฟื้นฟูศักยภาพและการเรียกร้องสิทธิของเกษตรกรและชุมชนในการอนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ การเข้าถึงทรัพยากรขั้นพื้นฐานและการพึ่งพาตนเองในปัจจุบันการผลิตทางการเกษตร รวมถึงการตระหนักรู้เท่าทัน เพื่อป้องกันและจัดการผูกขาดของบริษัทขนาดใหญ่ที่พยายามครอบครองฐานทรัพยากรอาหาร ระบบการกระจายอาหาร และวัฒนธรรมอาหาร ไปพร้อมๆ กัน

แผนงานฐานทรัพยากรอาหาร และแผนงานสนับสนุนความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งเป็นการทำงานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นมากกว่า 100 ชุมชน และจะขยายออกไปเป็น 400 ชุมชน ใน 3 ปีข้างหน้า โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงดำเนินการให้มีการจัดสมัชชาความมั่นคงทางอาหารประจำปี 2553 ขึ้น โดยนำประสบการณ์ในการสร้างเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองด้านอาหารของชุมชน การรณรงค์สาธารณะเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น รวมทั้งการขับเคลื่อนทางนโยบายเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและอธิปไตยทางอาหาร (Food security and food sovereignty) ของเครือข่ายสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมานำเสนอ

การประชุมสมัชชาวิชาการความมั่นคงทางอาหารครั้งนี้ นอกเหนือจากการร่วมสร้างความตระหนักในโอกาสที่ปี 2553 เป็นปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพขององค์การสหประชาชาติ (2010 International Year of Biodiversity) และปีแห่งความหลากหลายทาง

ชีวภาพของประเทศไทยแล้ว ผลจากการประชุมจะมีนัยสำคัญยิ่งต่อการกำหนดจุดยืนและข้อเสนอแนะของภาคประชาชนต่อแผนยุทธศาสตร์อาหารแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 รวมถึงการจัดทำคำประกาศและแผนปฏิบัติการของภาคประชาชนเพื่อรังสรรค์การจัดการทรัพยากรพันธุกรรมที่ยั่งยืน ระบบอาหารที่เกื้อกูลที่คำนึงถึงสุขภาพและระบบนิเวศ สร้างความเป็นธรรมต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค ทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ ตลอดจนเป็นภูมิคุ้มกันและกลไกในการเพิ่มอำนาจการตัดสินใจให้กับชุมชนเหนือนโยบายเศรษฐกิจการค้าของกระแสทุนนิยมโลกาภิวัตน์

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเผยแพร่บทเรียน ประสบการณ์ และองค์ความรู้ของชุมชนและภาคีเครือข่ายในการรักษาฐานทรัพยากรอาหารและทรัพยากรพันธุกรรม โดยเชื่อมโยงข้อมูลและศักยภาพของพื้นที่สู่การศึกษาวิจัยและกระบวนการผลักดันเชิงนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม

2.2 เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่ม องค์กร หน่วยงาน และภาคีเครือข่ายชุมชนต่างๆ ในการแบ่งปันข้อมูล จัดทำระบบบันทึกองค์ความรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูฐานทรัพยากรอาหารและทรัพยากรพันธุกรรม

2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายว่าด้วยความมั่นคงทางอาหารต่อแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เพื่อสร้างสรรค์ระบบอาหารที่เกื้อกูลและเป็นธรรม

2.4 เพื่อร่วมเฉลิมฉลองปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพขององค์การสหประชาชาติ และปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมงานประมาณ 220 คน ประกอบด้วย

3.1 เกษตรกร ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรหรือองค์กรชุมชนที่ริเริ่มพัฒนาพันธุ์ข้าวและพืชผักพื้นบ้านทั้งเพื่อพึ่งพาตนเองหรือการค้า จำนวน 110 คน

3.2 ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดหรือกำกับนโยบายด้านการเกษตรและอาหาร จำนวน 30 คน

3.3 นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ และบุคลากรมหาวิทยาลัย จำนวน 30 คน

3.4 นักพัฒนาเอกชน (NGOs) จำนวน 30 คน

3.5 ตัวแทนจากภาคเอกชน/ สื่อมวลชน/ ผู้บริโภค/ ผู้สนใจทั่วไป จำนวน 20 คน

4. รูปแบบและรายละเอียดกิจกรรม

เนื้อหาหลัก (theme) ของการจัดงานสมัชชาความมั่นคงทางอาหาร ประจำปี 2553 คือ 'ความมั่นคงทางอาหารบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ'

รายละเอียดการจัดงาน แบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การปาฐกถา นำ เพื่อนำประเด็น
 - มุ่งสื่อสารแนวคิด หลักการ และความสำคัญของความมั่นคงทางอาหารบนฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นที่อนุรักษ์ ปรับปรุง และพัฒนาพันธุกรรมพื้นบ้าน ภายใต้วิกฤตการณ์ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันเนื่องมาจากกระแสเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์
2. เวทีอภิปรายเรื่องความมั่นคงทางอาหารระดับนโยบาย
 - ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และ พ.ร.บ.อาหารแห่งชาติ ที่จะสร้างเสริมหลักประกันความมั่นคงทางอาหารในปัจจุบัน และสามารถรับมือกับวิกฤตการณ์ต่างๆ ในอนาคต
3. เวทีเสวนานำเสนอบทเรียนองค์ความรู้จากปฏิบัติการพื้นที่ ใน 4 ประเด็นสำคัญ
 - บทเรียน ประสบการณ์ และการต่อสู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ พันธุ์ระบบนิเวศ รักษาฐานทรัพยากรอาหาร ที่มีนัยสำคัญต่อชุมชน ระบบนิเวศ และประเทศชาติ
 - บทเรียน ประสบการณ์ และองค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ ปรับปรุง และพัฒนาพันธุกรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธุ์ข้าว รวมถึงข้อเสนอต่อแนวทางการจัดการ และระบบสิทธิในพันธุกรรม ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
 - ประสบการณ์การฟื้นฟูวัฒนธรรมอาหารโดยชุมชนท้องถิ่น และปฏิบัติการของคนชั้นกลางในเมืองในการเลือกบริโภคอาหารที่ให้คุณค่ากับต้นธารของเกษตรกรและชุมชนท้องถิ่นผู้ผลิตอาหารจนถึงปลายธารสุขภาพที่ดีของผู้บริโภค ตลอดจนการเลือกปฏิเสธอาหารจากสายพานการผลิตอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นมิตรทั้งกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ
 - ดัชนีความมั่นคงทางอาหารและสถานภาพการพึ่งพิงตนเองด้านอาหารระดับชุมชน ที่มีนัยสำคัญต่อความมั่นคงทางอาหารระดับประเทศชาติ

4. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) มี 3 เวที ได้แก่

เวทีที่ 1: การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

เวทีที่ 2: การประชุมเชิงปฏิบัติการด้านพันธุกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวางแผนปฏิบัติการร่วมกันระหว่างเกษตรกร นักปรับปรุงพันธุ์ นักพันธุศาสตร์ นักกฎหมาย และนักการตลาด เพื่อสนับสนุนเกษตรกรรายย่อยให้สามารถวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ ไปจนถึงการผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้ในชุมชน และบริการแก่ชุมชนอื่นๆ เพื่อป้องกันและจัดการผูกขาดเมล็ดพันธุ์โดยบริษัทขนาดใหญ่ในประเทศ และบริษัทข้ามชาติ

เวทีที่ 3: การประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการตลาดและการสื่อสารสาธารณะเพื่อเสนอแนะแนวทางการสร้างอัตลักษณ์ของอาหารท้องถิ่นของชุมชนต่างๆ ที่เชื่อมโยงโดยตรงกับผู้บริโภค

5. สื่อประกอบการประชุม

- นิทรรศการ/ บูธ โดยเครือข่ายภาคีร่วมจัด
- บูธจำหน่าย/ สื่อ/ สิ่งพิมพ์/ หนังสือวิชาการเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร
- โปสเตอร์ แผ่นพับ สูจิบัตร ของแผนงานสนับสนุนความมั่นคงทางอาหาร

5. วันเวลาและสถานที่จัดงาน

ระหว่างวันศุกร์ที่ 15 - เสาร์ที่ 16 ตุลาคม 2553

ณ อาคารพิทยพัฒน์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

6. องค์กรร่วมจัด

แผนงานสนับสนุนความมั่นคงทางอาหารผ่านการพัฒนาต้นแบบระดับชุมชนและการขับเคลื่อนนโยบายระดับชาติ มูลนิธิชีววิถี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันวิจัยและพัฒนา สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) มูลนิธิจัดการความรู้และเครือข่ายโรงเรียนชาวนา จ.นครสวรรค์ มูลนิธิข้าวขวัญ จ.สุพรรณบุรี เครือข่ายเกษตรกรทางเลือก โครงการข้าวปลาอาหารอีสานมันเย็น โครงการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารชุมชนชายฝั่งอ่าวพังงา โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ฐานทรัพยากรท้องถิ่น จ.ยโสธร และโครงการฟื้นฟูคาบสมุทรสทิงพระ

กำหนดการสมัชชาความมั่นคงทางอาหารประจำปี 2553
ความมั่นคงทางอาหารบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ

วันศุกร์ที่ 15 - เสาร์ที่ 16 ตุลาคม 2553

ณ อาคารพิทยพัฒน์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วันที่ / เวลา	กิจกรรม
วันศุกร์ที่ 15 ตุลาคม 2553	
08.30 - 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 - 09.10 น.	กล่าวต้อนรับ โดย รศ.ดร.ปราณี สังขะตะววรรณ อธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
09.10 - 09.40 น.	ปาฐกถาแนะนำเรื่อง สิทธิชุมชน ความหลากหลายทางชีวภาพ และความมั่นคงทางอาหาร ภายใต้กระแสเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ โดย ศ.เสนห์ จามริก อดีตประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
09.40 - 10.00 น.	พัก/ อาหารว่าง
10.00 - 12.00 น.	เวทีเสวนาเรื่อง ประสบการณ์และความรู้ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูฐานทรัพยากร โดย พิเชษฐ์ ปานดำ ตัวแทนชุมชนอนุรักษ์ป่าชายเลน จ.ภูเก็ต สุรรัตน์ แต่ชูตระกูล กลุ่มอนุรักษ์ทับสะแก อ.ทับสะแก จ.ประจวบคีรีขันธ์ อภิรมย์ ทยาธรรม เครือข่ายอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (วังปลา) จ.อุบลราชธานี อภิปรายให้ความเห็น โดย ดร.เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ นักวิชาการอิสระ ดำเนินการเสวนา โดย กิงกร นรินทรกุล ณ อยุธยา รองผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี
12.00 - 13.00 น.	พัก/ อาหารกลางวัน
13.00 - 15.00 น.	เวทีเสวนาเรื่อง การอนุรักษ์ ปรับปรุง และพัฒนาพันธุกรรม โดย พ่อแดง หาทวี เกษตรกรบ้านสุขสมบุญ จ.อุบลราชธานี ดาวเรือง พิษผล เกษตรกรเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก อ.กุดชุม จ.ยโสธร นพดล มั่นศักดิ์ มูลนิธิการจัดการความรู้และเครือข่ายโรงเรียนชาวนา จ.นครสวรรค์ อภิปรายให้ความเห็น โดย ชัยฤทธิ์ ดำรงเกียรติ รองอธิบดีกรมการข้าว เดชา ศิริภัทร ประธานมูลนิธิข้าวขวัญ ดำเนินการเสวนา โดย รศ.บำเพ็ญ เขียวหวาน สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
15.00 - 15.30 น.	พัก/ อาหารว่าง
15.30 - 17.30 น.	เวทีเสวนาเรื่อง วัฒนธรรมอาหารท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ โดย ศุภดา ทองธรรมชาติ ร้านอาหารครัวไบโหนด คาบสมุทรสทิงพระ จ.สงขลา จรงค์ศักดิ์ รองเดช ผู้ดำเนินรายการภัตตาคารบ้านทุ่ง แก้วตา ธัมอิน ผู้ประสานงานโครงการกินเปลี่ยนโลก อภิปรายให้ความเห็น โดย ศ.ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินการเสวนา โดย ธนาทิพ จัตราภุติ ผู้ดำเนินรายการผู้หญิง 3 มุม FM96.5
17.30 - 19.00 น.	พัก/ อาหารเย็น
วันเสาร์ที่ 16 ตุลาคม 2553	
09.00 - 10.00 น.	เวทีอภิปรายเรื่อง ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และ พ.ร.บ.อาหารแห่งชาติ โดย ลดาวัลย์ คำภา รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รศ.ดร.วิสิฐ จะวะสิต ผู้อำนวยการสถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ดำเนินการอภิปราย โดย ดร.กฤษฎา บุญชัย นักวิชาการอิสระ
10.00 - 10.15 น.	พัก/ อาหารว่าง
10.15 - 12.00 น.	เวทีเสวนาเรื่อง ดัชนีความมั่นคงทางอาหารและสถานภาพการพึงพิงตนเองด้านอาหาร โดย สุเมธ ปานจำลอง เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน ศิริโรจน์ จิตนิยม ต.หนองสอห้วย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ประวัติ ไชยกาล โครงการข้าวปลาอาหารอีสานมันยืน จ.อุบลราชธานี อภิปรายให้ความเห็น โดย อาจารย์พฤษัช ยิบมันตะศิริ ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินการเสวนา โดย สุภา ไยเมือง มุขนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย)
12.00 - 13.00 น.	พัก/ อาหารกลางวัน
13.00 - 14.00 น.	การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ห้องที่ 1 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 นำเสวนา โดย ดร.กฤษฎา บุญชัย นักวิชาการอิสระ

	<p>ดำเนินกระบวนการ โดย สุภา ใยเมือง มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย)</p> <p>ห้องที่ 2 การประชุมเชิงปฏิบัติการด้านพันธุกรรม นำเสนอ โดย อรพิน วัฒนเสถ์ สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว สำเร็จ แซ่ตัน ศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง รศ.ดร.สุรวิษ วรรณไกรโรจน์* ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์</p> <p>ดำเนินกระบวนการ โดย อุบล อยู่หว่า ผู้ประสานงานเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน</p> <p>ห้องที่ 3 การประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการตลาดเครือข่ายผู้ผลิตผู้บริโภค นำเสนอ โดย สุวรรณา หลังน้ำสังข์ ผู้จัดการบริษัทเลมอนฟาร์ม สุนุช ธงศิลา ผู้จัดการมูลนิธิปุณชีแมนต์ไทย วัลลภา แวน วิลเลียนวาร์ด บริษัทสวนเงินมีมา จิรา บุญประสพ ฝ่ายสร้างสรรค์รายการ บริษัททีวีบูรพา</p> <p>ดำเนินกระบวนการ โดย กิงกร นรินทรกุล ณ อยุธยา รองผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี</p>
14.00 - 14.30 น.	นำเสนอข้อสรุปและข้อเสนอจากการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้ง 3 เวที หน่วยงานกำหนดและกำกับนโยบายให้ความเห็นต่อข้อเสนอของเครือข่าย
14.30 - 15.00 น.	ประมวลสรุปเนื้อหาและข้อเสนอของเวทีสมัชชาวิชาการความมั่นคงทางอาหาร โดย วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี/ ผู้จัดการแผนงานสนับสนุนความมั่นคงทางอาหาร

*อยู่ระหว่างการประสาน